

Social innovation inom tillhandahållande av tjänster: Nya partner och tillvägagångssätt

Sammanfattning

Inledning

I denna rapport redogörs för resultaten från ett forskningsprojekt där man undersökte medverkan av nya partner – i synnerhet arbetsmarknadens parter, det civila samhället och personer i utsatta situationer – i social innovation. I detta forskningsprojekt avses med "social innovation" nya idéer (produkter, tjänster och modeller) som på en gång utgör lösningar på samhällsutmaningar, tillgodoser sociala behov och skapar nya sociala förbindelser bland de berörda grupperna. Social innovation kan exempelvis omfatta nytt deltagande i beslutsfattande, tjänster som påverkar särskilda målgruppers sociala situation (oavsett om dessa tjänster tillhandahålls på affärsmässig basis eller ej) och förändringar inom de sociala omsorgssystemen. Social innovation är en del av kulturell utveckling och samhällsförändring.

Forskningen utfördes på EU nivå och i sex medlemsstater: Sverige, Österrike, Bulgarien, Irland, Italien och Polen. Särskild tonvikt lades vid Europeiska socialfondens (ESF) roll i den sociala innovationen. Varje lands innovationskultur och sociala partnerskapskultur granskades, och man analyserade i vilken utsträckning nationella politiska åtgärder föranletts av EU politik. Forskningen omfattar också tre fallstudier som genomfördes i Irland, Slovenien och Sverige och handlar om initiativ som arbetsmarknadens parter eller personer i utsatta situationer har medverkat till att utforma och genomföra.

Undersökningens syfte är att bidra med faktabaserad information till den politiska debatten om social innovation och medverka till bättre förståelse för effektiva och hållbara processer. Undersökningen syftar också till att undersöka hur social innovation mest effektivt kan stödjas i olika skeden, från inledande av program till tillhandahållande av tjänster av genomgående god kvalitet och fastställande av god praxis.

Sammanhang

2000 talets sociala och ekonomiska utmaningar kräver ett nytt sätt att analysera och genomföra innovation i allmänhet och social innovation i synnerhet. Social innovation ses i allt större utsträckning som ett sätt att kompensera för bristande effektivitet från såväl statens som näringslivets sida när det gäller att åtgärda inte bara fattigdom utan också större utmaningar såsom åldrande samhällen och klimatförändring. Alla nya sätt att hantera sociala utmaningar utgör emellertid inte social innovation. Precis som tekniska uppfinningar anses som innovation först när de blir säljbara måste social innovation leda till varaktiga fördelar för användarna.

I dagsläget står social innovation i centrum för EU:s politiska agenda. I tillväxtstrategin Europa 2020 omnämns social innovation uttryckligen. Två av strategins viktigaste initiativ är "Europeisk plattform mot fattigdom och social utestängning" och "Innovationsunionen".

Social innovation ses alltmer som ett verktyg som kan bidra till att uppnå de huvudmål som Europeiska kommissionen fastställt i sitt meddelande om paketet om sociala investeringar, "Towards social investment for growth and cohesion" (Mot social investering för tillväxt och sammanhållning – ej översatt till svenska).

Resultat från program på nationell nivå

Deltagandet från arbetsmarknadens parter och icke statliga organisationer i utformandet och tillämpningen av social innovation varierar i de sex undersökta länderna. Även tolkningen av begreppet varierar. Analysen inriktades framför allt på program och initiativ inom den "politiska triangeln" sysselsättning – utbildning – socialpolitik.

De flesta socialt innovativa programmen och initiativen betalas av ESF. Detta kan bero på att dessa program passar in i en gemensam struktur och övervakas kontinuerligt. Det förekommer även socialt innovativa projekt utanför ramen för ESF. Sådana projekt betecknas emellertid vanligtvis inte som "social innovation".

Frånsett ett fåtal undantag känner arbetsmarknadens parter inte till begreppet social innovation. Vissa ägnar sig emellertid på enskild basis åt att inleda och främja social innovation som förbättrar villkoren för marginaliserade grupper, exempelvis personer som står utanför arbetsmarknaden.

Icke statliga organisationer genomför ofta social innovation, även om deras deltagande i att utforma program mestadels är informellt. Det civila samhället och frivilligsektorn deltar inte formellt i ESF på EU nivå.

Verksamma inom frivilligsektorn förknippar i regel social innovation med ESF, särskilt i samband med arbete med utsatta grupper. Företrädare för arbetsgivarorganisationer förknippar huvudsakligen social innovation med konceptet "socialt företagande".

Resultat från fallstudierna och slutsatser

Definitionens relevans – Definitionen av social innovation stod inte i fokus för de medverkande i fallstudierna. Social innovation i sig var inte drivkraften eller utgångspunkten för att starta initiativ. Detta ligger i linje med resultaten från analysen som utfördes i de sex länderna, som tydde på att initiativ som direkt åsyftar social innovation mestadels förekommer inom ramen för ESF. Med tanke på termens breda definition kan många olika projekt anses utgöra social innovation.

Åtgärder som svar på utmaningar/problem – Vad de enskilda projekten har gemensamt är att de gäller lokala utmaningar snarare än att vara en del i en mer omfattande plan. Detta tyder på att man skulle kunna skapa en miljö som underlättar fler sådana "nedifrån och upp" projekt för att åtgärda problem som ännu inte har nått beslutsfattarna på högre nivå.

Beroende av individer – Engagemang och entusiasm från de personer som medverkade till att upprätta och driva programmen befanns vara en avgörande faktor. Att så mycket beror på särskilda individer kan emellertid försämra ett projekts hållbarhet om projektledningen skulle komma att förändras. Starka förbindelser med andra intressenter och strukturer skulle kunna ge dessa individer det stöd de behöver och bidra till en stadigare grund och längre livslängd för projekten.

Hållbarhet – Att ingå i ett större och mer strukturerat ramverk kan bidra till långsiktig hållbarhet för enskilda projekt. En jämvikt bör emellertid uppnås för att bevara den flexibilitet som förknippas med småskalig verksamhet.

Engagemang från intressenterna – På grund av att olika grupper är inblandade bör en bättre förståelse för tjänstemottagarnas behov uppnås. Detta samarbete kommer också att bidra till att göra förväntningarna från båda sidor mer realistiska.

Bättre utvärdering – Krav på att projekten ska omfatta en uppsättning mål blir allt vanligare. Det verkar emellertid saknas fokus på ordentlig utvärdering av målen inom storskaliga program. Mer behöver göras för att se till att dessa initiativ utvärderas systematiskt.

Förbättrad finansiering – Många av programmen drivs på engångs- eller projektbasis samtidigt som syftet är att försöka inverka långsiktigt. Finansiering bör ges på ett mer förutsägbart och hållbart sätt. Dessutom bör nya sätt att uppbringa ytterligare privat finansiering undersökas.

Mer information

Rapporten *Social innovation in service delivery: New partners and approaches* finns på <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1354.htm>.

Kontakta forskningschef Anna Ludwinek på alu@eurofound.europa.eu för mer information.